

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A MNL Pest Megyei Levéltára 2015. évi levéltári napjának megrendezése
témájú (3508/01308 NKA) pályázat elszámolásához

A Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára hagyományosan november végén tartott éves levéltári napját minden alkalommal tudományos konferenciával köti össze. A 2015. évben terveink szerint folytattuk az I. világháború centenáriumi évfordulójához kötődő kutatások eredményeinek közreadását.

Az országos/megyei események bemutatása után igyekeztünk a helyi/helytörténeti vonatkozásokat előtérbe állítani; rendezvényünket Nagykőrösi Fióklevéltárunk részvételével, a helyi kutatók, a Nagykőrösi Arany János Közérdekű Muzeális Gyűjtemény, valamint a Ceglédi Kossuth Múzeum dolgozóinak aktív közreműködésével sikerült megvalósítani. A konferencia részletes ismertetését, válogatott képanyagát és meghívóját mellékelten csatoltuk.

A konferenciát hagyományos kiállítással egészítettük ki, külön hangsúlyt fektetve a helytörténeti vonatkozásokra, elsősorban a helyi első világháborús emlékmű építésének történetére és a hősi halottak névsorának közreadására. A kiállítás anyagának összeállításában nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak a helyi muzeális gyűjtemény dolgozói. A kiállításon külön tablókön mutattuk be az oktatási célokra is felhasználható, elsősorban képanyagot magában foglaló összeállításunkat, amely magát az embert próbálja bemutatni a háborúban. A kiállítás anyaga folyamatosan megtekinthető Nagykőrösi Fióklevéltárunkban, valamint annak révén korábbi virtuális kiállításunkat két új galériával egészítettük ki.

Elérés: http://mnl.gov.hu/mnl/pml/virtualis_kiallitas/itt_igazi_haboru_van

A projektet a nyitott levéltárak programsorozat részeként valósítottuk meg. A pályázat szakmai beszámolóját a pályázati feltételeknek megfelelően intézményi honlapunkon helyeztük el (Elérés: mnl.gov.hu/pml, Rólunk, Pályázati beszámolók menüpont), biztosítva annak folyamatos elérhetőségét.

Budapest, 2016. február 26.

Dr. Schramek László
igazgató

„Hősök voltak” konferencia és kiállítás

A Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára és Nagykőrösi Fióklevéltára idén is tudományos konferenciával és kiállítással ünnepelte levéltári napját. Az esemény november 25-én került megrendezésre Nagykőrösön, az Arany János Kulturális Központban.

A konferencia – a 2014. évi rendezvény folytatásaként – az I. világháború megyei történetét járta körül, elsősorban Nagykőrös és Cegléd vonatkozásában.

Dr. Czira Szabolcs, Nagykőrös polgármestere köszöntötte az egybegyűlteket. Beszédében hangsúlyozta, hogy a város vezetése szívügyének tekinti a múlt értékeinek megismerését és továbbadását, s hogy ebben a nehéz feladatban megfelelő partnerre leltek a Magyar Nemzeti Levéltárban. Kiemelte, hogy ez a kapcsolat nem merül ki abban, hogy van egy fióklevéltár Nagykőrösön, hanem számos közös projekten dolgoznak jelenleg is, és tervezik az együttműködés jövőbeni kiszélesítését.

Ezt követően Dr. Fülöp Tamás mondta el köszöntőjét, kiemelve, hogy a levéltári munka túlmutat a mindennapok raktári és irodai szolgálatán. A hasonló konferenciák, valamint egyéb közművelődési tevékenységek révén (pl. a Nyitott levéltárak program) formálja a helyi közösségek életét és identitását. Ezért is fontos, hogy ilyen példaértékű az együttműködés a város vezetése és a Magyar Nemzeti Levéltár, azon belül a Pest Megyei Levéltár és Nagykőrösi Fióklevéltára között. Kiemelte, hogy ez a jó kapcsolat teszi lehetővé, hogy az ilyen magas színvonalú tudományos összefüggések hozzájáruljanak a múlt alaposabb megismeréséhez, hogy méltán tudjunk megemlékezni akár az I. világháború centenáriumáról, akár a közelgő reformáció évéről, az Arany- vagy Széchenyi-évfordulókról.

Az előadások előtt Dr. Héjjas Pál (ny. levéltár-igazgató) könyvbemutatóját hallgathatta meg a közönség. A kötet: *Kiss Anita, Nagy János és Kapitány Adrienn: Pest-Pilis-Solt vármegye országgyűlési követutasításai a 18. században (Bp. 2015.)* értékes, hiánypótló adalékokkal szolgál a 18. századi követutasítások megismeréséhez. Röviden hallhatunk az országgyűlés és a megye kapcsolatáról, a követutasítások témaköreinek változásáról, valamint a megye nemességének, politikai hozzáállásának fejlődéséről. Az előadó kiemelte, hogy a kötetben megtalálhatók a latin nyelvű utasítások magyar regesztái (tartalmi összefoglalói), illetve egy adatbázis a megyei követekről.

Az első előadást – *Károlyi Mihály és a ceglédi képviselőség* – címmel Reznák Erzsébettől, a Ceglédi Kossuth Múzeum igazgatójától hallhattuk. Az igazgatónő bemutatta Cegléd város és Károlyi Mihály kapcsolatát, képviselőségét, ehhez kapcsolódóan politikai pályáját. Megtudhattuk, hogy az országos politikai helyzet változásai hogyan jelentek meg Cegléden,

illetve, hogy a városiak hogyan követték Károlyi fordulatokban gazdag életének változásait. Kitért ezen belül a személye körüli vitákra, változó megítélésére is.

A második előadás is Cegléd városához kapcsolódott. *A ceglédi Füle Péter frontnaplóját* Gyura Sándor (muzeológus, Ceglédi Kossuth Múzeum) dolgozta fel. Az előadás során megismerhettük egy ceglédi fiatalember életét a kezdetektől egészen utolsó napjáig. Nem egy szokványos tanulmányt hallhattunk a háború borzalmairól, hanem belülről, egész személyes megközelítésből ismerhettünk meg részleteket a világháború mindennapjaiból. A napló alapján képet kaphattunk egy katona életéről, arról, hogy mire vágyott, mitől rettegett leginkább, mennyire fűtötte a hazaszeretet és a jó értelemben vett becsvágy. Ezen kívül bepillantást nyerhettünk az ezred mozgását követve az adott táj és ott lakó népek életébe, szokásaiba is.

Ezután Somogyi László (levéltáros, MNL PML) *A nagykőrösi Vöröskeresztes kiséítő kórház története* című előadása következett. Az előadótól részletes képet kaphattunk a Vöröskereszt I. világháborúban kifejtett tevékenységéről, az akkori kórházi rendszerről, a kiséítő kórház mibenlétéről, és ezen belül a nagykőrösi kórház történetéről. Megtudhattuk, hogyan állították fel ezt az intézményt, milyen széles társadalmi összefogás kellett, hogy működhessen, valamint, hogy kik voltak a legfőbb orvosok, illetve ápolók, akik ott dolgoztak. Beszélt a fenntartás nehézségeiről, valamint arról is, hogy mi vezetett végül az intézmény 1971-es bezárásához.

Az ezt követő rövid kávészünetben az előtérben felállított tablókiallítást tekinthették meg az érdeklődők, mely az MNL Pest Megyei Levéltára nagykőrösi vonatkozású anyagokkal kiegészített I. világháborús virtuális kiállításának ismertetése mellett egy oktatási célokra is felhasználható összeállítást mutat be. (A kiállítás a rendezvény után átkerült a Nagykőrösi Fióklevéltár épületébe, ahol előzetes bejelentkezés után folyamatosan látogatható.)

A szünet után egy Nagykőröshöz szorosan kötődő téma következett: Suba Lajos (igazgató, Nagykőrösi Arany János Gimnázium) *Egy nép sirat hitvest, fut, apát, örökül csak bus emléket vesz át* című előadása a nagykőrösi gimnázium hősi halottairól és emlékezetükről. Az előadás során megismerhettük, hogy a háború hogyan formálta át az iskola életét. Az akkori diákok és tanáraik hazafias hozzáállását nem csupán a bevonultak (legtöbbször önkéntesek) nagy száma igazolja, hanem a különböző korabeli diákversek és fogalmazások is. Színes képet kaphattunk a különböző társadalmi megmozdulásokról, alapítványokról, melyek révén igyekeztek segíteni a fronton lévőket, illetve az itthon maradottakat. Az igazgató úr kitért ezen kívül arra is, hogy a mai napig hogyan ápolják hősi halottaik emlékét. A névsort folyamatosan bővítik, a diákok pedig rendszeresen járnak emléktúrákra, ahol felkereshetik elhunyt társaik sírjait, vagy emlékművét.

A nap ötödik előadója Dr. Pap Ferenc református lelkész, a KRE Hittudományi és TFK intézetvezetője volt, aki *A magyar református egyház szolgálata az I. világháborúban* címmel tartotta meg előadását. A téma nemcsak Nagykőrös vonatkozásában, de a közelgő reformáció emlékévé kapcsán is időszerű volt. Az előadó részletesen tárgyalta a tábori lelkészség kialakulásának történetét. Hangsúlyozta, hogy mennyi nehézséggel kellett megküzdniük a lelkészeknek a szervezetlenség okán, milyen komoly hiányt szenvedtek emiatt a katonák. Emellett megtudhattuk, hogy a rendkívül csekély számú tábori lelkész milyen feladatokat látott el, milyen kiadványokkal, imakönyvekkel, újságokkal igyekeztek tartani a katonákban a lelket, illetve hogyan folyt a hadifoglyok és hazatértek gondozása.

Ezt követően Mészáros László (gyűjteményvezető, Arany János Közérdekű Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóhely) előadását hallhattuk *Nagykőrös az első világháború éveiben* címmel. Az előadó a hátszág, azon belül elsősorban Nagykőrös történetét dolgozta fel. Megtudhattuk, hogy hogyan reagáltak a nagykőrösiek a háború kitörésére, hogyan jelent ez meg a mindennapokban, milyen társadalmi megmozdulások voltak a katonák, illetve az itthon maradottak megsegítésére. Megismerhettük az elhúzó háború gazdaságra, közegészségügyre gyakorolt hatását, valamint a hadifoglyok jelenlétével, ellátásával kapcsolatos problémákat.

A konferenciát Tényi András (főépítész, Nagykőrös Város Polgármesteri Hivatala): *A nagykőrösi „Hősök szobra” története* című előadás zárta. Az előadó részletesen tárgyalta a nagykőrösi I. világháborús emlékmű történetét, az első elgondolásoktól a pályázatokon át egészen a pazar avató ünnepélig. Megtudhattuk, hogy hogyan tette bele szívét-lelkét az egész város a tervezet megvalósításába, hogyan rendeződött át az egész tér, ami végül is otthont adott az emlékműnek, milyen széles társadalmi összefogás kellett, hogy létrejöhessen ez az alkotás. Az átadó ünnepély részleteiből is világosan kiderült, hogy milyen fontos volt ez a nagykőrösiek számára. Végül adalékokat hallhattunk a szobor utóéletéről, valamint a közeljövőben tervezett felújításról.

A konferencia lezárása után a résztvevők egy része átvonult az I. világháborús emlékműhöz, az említett Hősök szobrához, és koszorúzással tisztelgett hősi halottak emléke előtt.

Készítette: Fodor Dorottya levéltáros

VÁLOGATOTT KÉPANYAG

Meghivó

**A Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára és
Nagykőrösi Fióklevéltára
tisztelettel meghívja Önt levéltári napja alkalmából
rendezendő tudományos ülésére**

Időpont: 2015. november 25. (szerda)

Helyszín: Arany János Kulturális Központ
Nagykőrös, Szabadság tér 7.

Levezető elnök: DR. GYENESEI JÓZSEF
az MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltárának igazgatója

**Együttműködő partnerünk
az Arany János Közérdekű Muzeális Gyűjtemény**

A borítón: Trén az I. világháborúban ill.
a nagykőrösi „Hősök szobra” avatási ünnepe
(A nagykőrösi Arany János Közérdekű Muzeális Gyűjtemény engedélyével)

PROGRAM

- 10.00–10.15** Köszöntők
- 10.15–10.30** Könyvbemutató: Pest-Pilis-Solt vármegye országgyűlési követutasításai a 18. században. A kötetet bemutatja:
DR. HÉJJAS PÁL ny. levéltár-igazgató

KONFERENCIA

- 10.30–10.45** REZNÁK ERZSÉBET
(múzeumigazgató, Ceglédi Kossuth Múzeum):
Károlyi Mihály és a ceglédi képviselőség
- 10.45–11.00** GYURA SÁNDOR (muzeológus, Ceglédi Kossuth Múzeum):
„...eltemette gyászos Galícia” –
A ceglédi születésű Füle Péter frontnaplója
- 11.00–11.15** SOMOGYI LÁSZLÓ (levéltáros, MNL PML):
A nagykovácsi Vöröskeresztes kisegítő kórház története

Kávészünet

**A szünetben megtekinthető a „Hősök voltak” című tablókiallítás
a művelődési központ klubhelyiségében
(A kiállítás 2015. nov. 25–nov. 28. között látogatható)**

- 11.45–12.00** SUBA LAJOS (igazgató, Arany János Gimnázium):
„Egy nép sirat hitvest, fiut, apát, örökül csak bus emléket
vesz át”
- 12.00–12.15** DR. PAP FERENC (református lelkész, intézetvezető,
KRE Hittudományi és TFK): A magyar református egyház
szolgálata az I. Világháborúban
- 12.15–12.30** MÉSZÁROS LÁSZLÓ (gyűjteményvezető, Arany János
Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóhely):
Nagykőrös az első világháború éveiben
- 12.30–12.45** TÉNYI ANDRÁS (főépítész, Nagykőrös Város
Polgármesteri Hivatala):
A nagykőrösi „Hősök szobra” története
- 12.45–** Kérdések, hozzászólások

**Felhívjuk tisztelt látogatóink figyelmét, hogy a rendezvényen kép- és
hangfelvétel készülhet!**

A rendezvény

a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

**a Nyitott levéltárak programsorozat
részeként kerül megrendezésre**